

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Sak: 17/00475

Dato: 18.01.2017

Høringssvar om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver - Universitetet i Stavanger ved Det humanistiske fakultet

Vi viser til høringsbrev fra Kunnskapsdepartementet datert 20.10.2016 vedrørende høring om forslag til ny rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Universitetet i Stavanger ved Det humanistiske fakultet har følgende kommentarer.

Generelt

I all hovedsak er vi positiv til rammeplanen: verdigrunnlaget er tydelig fremskrevet, barndom og lek tilkjennes verdi, diversitet, bærekraftighet og livsmestring og helse løftes fram tydeligere enn tidligere. Dette er viktige nye aspekter som barnehagen møter. At demokrati er sentralt og at mangfold, likestilling og likeverd løftes frem, er viktig og bra. Lek, omsorg og danning er sentrale begrep i planen, som er relatert til norsk barnehagetradisjon. Vi noterer også at planen nå snakker om barn som trenger ekstra støtte istedenfor barn med særskilte behov. Dette plasserer barnet i en kontekst istedenfor å først og fremst fokusere på mangler hos barnet.

Dokument for ansatte

Rammeplanen kan fungere som et tydelig dokument for personalet. Ansvar og arbeidsmåter skrives tydelig fram. Dokumentasjon og evaluering skrives fram med tydelig ansvar på hva de ansatte skal gjøre og hva barn skal oppleve.

Språk

Generelt kan det noteres at det må gjøres en del språklige rettelser, for eksempel under avsnitt *Likestilling og likeverd* der det skrives at "barna møter og skaper et likestilt samfunn". Dette kan ikke være barnas oppgave. Videre bør setningen i slutten av avsnittet flyttes frem: "Personalet må reflektere over sine egne holdninger og samfunnets forventninger om likeverd og likestilling." Denne setningen er generell og gjelder hele verdigrunnlaget, og bør plasseres tidligere og omformuleres.

Kommentarer om innhold

- Vi savner et rettighetsperspektiv på barnet, barnet skrives fram som et trengende barn, snarere enn et barn med rettigheter.
- Vi savner en beskrivelse av praktiske og estetiske læreprosesser i planen.
- Spørsmål omkring kjønn er ikke særskilt fremhevet.
- Spørsmål omkring mangfold diskuteres, og det blir påpekt at barnehagen er mangfold snarere enn at den skal *skape* mangfold.

- I dokumentet ser vi en tendens til å løfte det enkelte barnet snarere enn å understreke barnet i fellesskapet. Forskning viser at dette er et viktig spørsmål i barnehagen. At barn lærer av hverandre må understrekes, det finnes en risiko for at voksne ser sin rolle som mest betydningsfull i barns kommunikasjon, noe som kan medføre at barns potensial for å støtte hverandre i læring og omsorg kan reduseres.
- Enkelte fagområder virker veldig omfattende (for eksempel blir det foreslått endring i fagområdet Etikk, Religion og Filosofi: *det står Gjennom arbeid med etikk.... bli kjent med kristen tro og kulturarv og andre religioner og livssyn som er representert i barnehagen og lokalsamfunnet*. Dette oppleves å være et omfattende innhold i det aktuelle fagområdet for små barn.

Forslag til endring: *Gjennom arbeid med etikk.... bli kjent med kristen tro og kulturarv og andre religioner og livssyn som er representert i barnehagen*.

Endre tilsvarende under Personalet skal...

- Vi vil understreke viktigheten av tematisk helhetlig arbeid på tvers av fagområdene

Kritisk til begrepsbruken: usynliggjøring av barnehagelæreren

Det ser ut til at profesjonsbegrepet barnehagelærer har forsvunnet. Begrepet pedagogisk leder er brukt tre-fire ganger på de siste sidene om ansvar og roller (kap. 6). Begrepet kan ikke erstatte behovet for å markere barnehagelærerens særskilte ansvar for å ta i bruk sin spesifikke faglighet, særlig når vi nå er på vei mot en barnehage der det finnes flere barnehagelærere enn den pedagogiske lederen. I planen av 2011, fantes intet profesjonsbegrep; det ble brukt begrep som «barnehagen», «de voksne», «personalet». Så det er en marginal forbedring ut fra dette. Begrepsbruken var imidlertid justert i tekstforslaget til revisjon ledet av Elin Eriksen Ødegård (2014)¹. Her ble det skilt mellom hva barnehagelæreren skal utføre og hva det øvrige personalet skal (se kapittel 3 om omsorg, lek og læring og arbeid med fagområdene). Med denne inndelingen presiseres en forskjell i arbeidsoppgavene og med dette våger man å fjerne seg fra en flat struktur som er kritisert blant annet på bakgrunn av forskningsresultater fra flere studier². Det er interessant at de som har sitt arbeid i barnehagen blir omtalt i en sekkebetegnelse som personalet. Man kan undres over hvordan dette hadde blitt forstått innen helsevesenet. Der skilles det klart mellom de ulike yrkesgruppene (pleiemedhjelpere, hjelpepleiere, sykepleiere, lege). Underkommunisering av begrepet barnehagelærer kan virke undergravende for en bachelorutdanning som kalles barnehagelærerutdanning.

Det oppfordres til at profesjonsbegrepet *barnehagelærer* tas inn i forskriften for barnehagen.

Veiledningsmateriale

Vi foreslår følgende vedrørende behovet for veiledningsmateriale:

Verdipedagogikk i barnehage. Verdigrunnlaget er sterkt og skal gjennomsyre arbeidet. Det kreves et dokument som støtte for dette arbeidet. Det handler i stor grad om å utfordre til refleksjon, men også for å finne gode verktøy for å reflektere over og endre holdninger og praksis.

Diversitet-mangfold. Dagens globale samfunn utfordrer barnehagen på en helt annen måte enn tidligere, og de ansatte møter barn og foreldre med en variasjon av bakgrunner, behov, verdier

¹ <http://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/tredjeutkast-rammeplan-19-02-2014.pdf>

² F.eks. MAFAL: <http://www.hivolda.no/mafal>

og interesser. Diversitet omfatter ikke bare etnisitet, det handler også om kjønn, alder, religion, barn i behov av ekstra støtte, osv.

Læring og dannning. Begge er sentrale i barnehagen som en pedagogisk virksomhet. Her kan et tekstmateriale belyse det læringsbegrep som er sentralt, som hvordan dannning kan forstås på bakgrunn av rammeplanen. God veiledning innenfor disse områdene kreves for å få liv i barnehagens virksomhet. Heftet bør legge vekt på kreative læringsprosesser og læringskulturer hvor relasjonell læring fremheves.

Barnehagen som kulturarena. Et temahefte bør knyttes til barnets kulturelle kreativitet og barnehagens potensial som arena for barnas egen kultur. Her kan også barns estetiske og kreative opplevelser fremheves. Hva det betyr å ta et barneperspektiv er også viktig i en slik tekst.

Lederskap Det finnes flere grupper av ledere i barnehagen. Arbeidet med å være leder er ofte ensomt og oppleves vanskelig. I og med at rammeplanen skriver tydelig fram lederskapsansvar burde et veiledningshefte være et nyttig bidrag for ledere i barnehagen, ikke minst pedagogisk lederskap.

Konkrete forslag til endringer i teksten

KOMMENTARER TIL KAP 1 i høringsutkastet

- Pkt1 Overskriften «Demokrati». S 4.

Kommentar til hele avsnittet:

I dette avsnittet er barnehagen som arena for demokratisk praksis beskrevet tydeligere og mer variert enn i den tidligere planen.

Slik står det:

«Barnehagen skal bidra til at barna får forståelse for og slutter opp om demokratiske verdier og normer som ligger til grunn for det samfunnet vi har i dag»

Det foreslås endret til: *Barnehagen skal bidra til at barna får forståelse for og slutter opp om demokratiske verdier og normer.*

Begrunnelse: Synet på demokrati som kommer frem i siste del av setning tilkjenner et konserverende syn på demokrati. Det viser til demokrati som et produkt som skal bevares og ikke som prosesser med rom for meningsutvekslinger og uenighet som kan føre til endringer.

- Overskriften «Mangfold og gjensidig respekt». S 4

Slik det står:

«Barn skal få oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på. Samtidig skal barnehagen gi felles erfaringer og synliggjøre verdien av fellesskap.»

Det foreslås endret til: *Barn skal få oppleve verdien av å delta i fellesskap der det er rom både for å være like og ulike.*

Begrunnelse: Her er det to setninger som synes å tilkjenne ulike oppfatninger om fellesskap som «slår hverandre i hjel». Slik det er formulert (blant annet ved bruken av ordet «samtidig»), synes det som om verdien av fellesskap først og fremst knyttes til det å ha felles erfaringer. Kan ikke barn også erfare verdien av fellesskap i det fellesskapet som beskrives i den første setningen der det gis rom for mange måter å tenke, handle og leve på?

- Overskriften Bærekraftig utvikling.

Slik det står: «Bærekraftig utvikling handler om (...) handle lokalt, nasjonalt og globalt»

Det foreslås endret til: *Ta bort disse 2 setninger.*

Begrunnelse: Ut fra premisset at teksten ikke skal være beskrivende, synes disse to setninger å være overflødig. Her beskrives begrepet.

KOMMENTARER TIL KAP 2 Barns medvirkning

Slik det står i overskriften: «Barns medvirkning»

Det foreslås endret til: *Barns rett til medvirkning*

Begrunnelse:

Forankret i Barnekonvensjonen er medvirkning en av mange rettigheter barn tillegges å ha i barnehagen. Bør ikke ordet «rett» inn i overskriften?

Kommentar til hele punktet: På bakgrunn av at barnehageloven (og rammeplanen) har sin forankring i Barnekonvensjonen, synes det merkelig at det kun er skrevet inn «rett til medvirkning». Hvorfor nevnes noen paragrafer og rettigheter spesielt fremfor andre som f.eks. angår barns rett til omsorg og beskyttelse?

FORSLAG: *Barnekonvensjonen bør skrives inn i pkt 1 Barnehagens verdigrunnlag- og få frem barn rettighet både til omsorg, beskyttelse og medvirkning.*

KOMMENTARER til Kap 3 Samarbeid mellom hjem og barnehage

Det kan ligge et visst spenningsfelt i formuleringen: «Foreldre har rett til å se og få utlevert dokumentasjon»

Begrunnelse: Dersom barnehagelærerne arbeider med dokumentasjon i forbindelse med en bekymringssak som skal videre til barnevernet, må man ha rett til å holde igjen slik dokumentasjon i samråd med barnevernet.

KOMMENTARER TIL KAP 3 Barnehagens formål og innhold

Her har det skjedd en feil i nummereringen, skulle ikke det være kap 4?

- Overskrift: Barnehagen skal fremme danning s. 8.

Slik det står i 2. avsnitt, siste setning, «...utvikle kritisk tenking, etisk vurderingsevne, evne til å yte motstand og handlingskompetanse slik at de kan bidra til endringer».

Foreslås endret til: *...utvikle kritisk tenkning, etisk vurderingsevne, få yte motstand og handlingskompetanse slik at de kan bidra til endringer.*

Begrunnelse: Barn skal vel ikke bare ha evne til å yte motstand, men også få *utøve* motstand i praksis?

- S 12 Under overskriften kommunikasjon, språk og tekst.

«Personalet skal»:

Strekpunkt 2.

Kommentar: Verdien av barns eget språk kan formuleres tydeligere.

Forslag: Setningen som innleder avsnittet om samiske barn (s.10) kan omskrives og komme inn som eget punkt: *Barn må få støtte til å bevare og utvikle sitt språk, kunnskap og sin kultur.*

KOMMENTARER TIL KAP 4 Barnehagens arbeidsmåter

Slik det står i første avsnitt, siste setning: «Arbeidsmåtene kan bidra til å skape engasjement, interesse»

Foreslås endret til: *Praktiske og estetiske arbeidsmåter kan bidra til å skape engasjement, interesse...».*

Et alternativt forslag: *Å lage et eget avsnitt med overskriften Praktisk estetisk tilnærming*

Begrunnelse: Ut fra premisset at en vil bevare den nordiske barnehagetradisjonen, der de estetiske fagene har hatt og har en framtrædende plass, er omtalen av arbeidsmåtene for uspesifiserte. Estetiske arbeidsmåter, forstått som sanselige, og praktiske, forstått som sansemotoriske og kroppslige, er vesentlige når en vil fremme barns kreativitet og ivareta deres motivasjon for læring. Videre vil vi vise til Ludvigsen-utvalgets rapport som fremhever de

estetiske fagenes betydning for å utvikle forståelse, identitet og læring. Vi savner en overordnet tverrfaglig estetisk tilnærming i de ulike fagområdene.

Slik det står under overskriften Progresjon, 1. avsnitt, 4. setning: «Barnehagen skal legge til rette for progresjon gjennom valg av pedagogisk innhold, arbeidsmåter, leker og materiell og utforming av fysisk miljø.»

Foreslås endret til: *Barnehagen skal legge til rette for progresjon gjennom valg av pedagogisk innhold, arbeidsmåter, leker, materiell og utforming av fysisk miljø.*

- Slik det står: «Sørge for progresjon gjennom bevisst bruk av materiell, bøker, leker, materialer, verktøy og utstyr og gjøre disse tilgjengelige for barna»

Foreslås endret til: *Sørge for progresjon gjennom bevisst bruk av materiell, bøker, leker, materialer, verktøy og utstyr og gjøre disse tilgjengelige for barna.*

Begrunnelse: Det er en distinksjon mellom begrepet materiell (utstyr) og materialer slik det brukes innenfor formgivingsfag. Materialer er det som gis form og funksjon i formgivningsprosessen, der valget av dem handler om sansbare kvaliteter som stofflighet. Begrepet materiell handler mer om redskaper eller hjelpemidler i ulike læringsprosesser. Ordet materiell dekker derfor ikke behovet for bevisst valg av materialer.

Kommentarer til Barnehagens digitale praksis

Vi foreslår å erstatte de innledende 2 avsnitt med en kort setning: *Barnehagen skal gi barna mulighet til å bruke digitalt verktøy på lik linje som annet verktøy til å utforske, leke, lære og undre seg.*

Begrunnelse: Dette avsnittet har fått en framtrædende plass som en særegen arbeidsform som ikke er i samsvar med beskrivelsen av de øvrige relevante arbeidsformer. Vi foreslår å korte dette ned, slik at det bedre imøtekommer kravet om en konsis og kortfattet tekst.

Vi foreslår å erstatte strekpunktene slik:

Personalet i barnehagen skal

- *Utøve dømmekraft når det gjelder informasjonssøk etc.*
- *Legge til rette for utforskning, refleksjon og skapende virksomhet ved bruk av digitale verktøy*
- *Delta i barnas mediebruk og vurdere relevans i bruken av digitale medier*

Begrunnelse: Når ordet digital nevnes i overskriften, er det ikke nødvendig å bruke begrepet digital dømmekraft. Da er det tilstrekkelig å utøve dømmekraft i forhold til opphavsrett, kildekritikk etc.

Kommentarer til Kommunikasjon, språk og tekst:

Slik står det: bruker språket til å skape relasjoner, delta i lek og som redskap til å løse konflikter. Dette foreslås endret til: *bruker språket til å skape relasjoner, delta i lek og som redskap til å løse konflikter og forstå sammenhenger i verden*

Begrunnelse: Språket er ikke bare et redskap for å skape relasjoner, men også et redskap for å forstå verden. Forskning på tidlig tekstkyndighet (literacy) understreker betydningen av utvidet språkbruk (extended discourse). Det å bruke språket som et redskap til å forstå sammenhenger i barnets omgivelser vil kunne gi barn slike viktige språklige erfaringer.

Slik står det: videreutvikler sin begrepsforståelse og bruker et variert ordforråd

Dette foreslås endret til: *Utvikler et godt begrepsnettverk og bruker et variert ordforråd*

Begrunnelse: Formuleringen slik den står kan misforstås dithen at et begrep har en enkel og avgrensbar betydning. Siden begreper har en følelsesmessig betydning for barnet og siden de

ulike betydningene er relatert til hverandre i et semantisk-assosiativt nettverk (Rommetveit, 1972), bør følgelig formuleringen i rammeplanen antyde at barnehagen bør ha en helhetlig og barnesentrert tilnærming til utviklingen av barns begrepsforståelse.

Slik står det: -

Det foreslås et nytt kulepunkt: *får mange og varierte muligheter til selv å være skapende i språket*

Begrunnelse: Det mangler en formulering som understreker barns aktive kulturskaping gjennom språket. Dette kulepunktet vil kunne balansere inntrykket av at barns språkbruk er initiert av de ansatte i barnehagen. I mange sammenhenger dreier det seg i stedet om å ta vare på og videreutvikle den skapende kraften som ligger i barns mange kommunikative initiativ. Dette kulepunktet kan f.eks. komme etter «møter et mangfold av eventyr, fortellinger, sagn og uttrykksformer»

Slik står det: invitere til ulike typer samtaler der barna får anledning til å fortelle, undre seg, reflektere og stille spørsmål

Dette foreslås endret til: *invitere til ulike typer samtaler av en viss varighet der barna får anledning til å fortelle, undre seg, reflektere og stille spørsmål*

Begrunnelse: Det bør understrekes av samtalene bør ha en viss varighet siden forskning understreker betydningen av slike ting som vedvarende, delt tenkning («sustained shared thinking»), utvidet språkbruk i samtaler av en viss lengde («extended discourse») og forlengede interaksjoner (sustained interactions)

Slik står det: inkludere alle barna i språkstimulerende aktiviteter

Dette foreslås endret til: *inkluderer alle barn i aktiviteter som bidrar til å realisere deres kommunikative og kulturskapende behov*

Begrunnelse: «Stimulering» er et uheldig ord i barnehagesammenheng og særlig når det gjelder språkbruk. Ordet gir assosiasjoner om at det er de ansatte som vet best hvordan barns kommunikasjon kan videreutvikles. Forskning peker på at språkstimulerende og lærende samtaler som tar utgangspunkt i de voksnes forståelse av verden og som er preget av direktiver som forutsetter et oppmerksomhetsskifte, ikke fungerer godt for barnehagebarn (Hoff, 2006; Palludan, 2007). Derimot bør de ansatte oppfordres til fortsatt være flinke til å ta vare på barns kommunikasjonsintensjoner og videreutvikle dem i kommunikasjon som er meningsfull for barna.

Kommentarer til Kunst, kultur og kreativitet

Slik står det: Barnehagen skal legge til rette for samhørighet og kreativitet ved å bidra til at barna får være sammen om å oppleve, og å skape kunstneriske og kulturelle uttrykk.

Dette foreslås endret til: *Barnehagen skal legge til rette for samhørighet og kreativitet ved å bidra til at barna får være sammen om å oppleve, skape og samtale om kunstneriske og kulturelle uttrykk.*

Begrunnelse: Gjennom å framheve samtale som en del av opplevelsen og uttrykket, bindes ulike fagområder sammen og barns aktive deltakelse basert på rike estetiske opplevelser understrekes. Skrivefeilene blir med endringen også rettet opp.

Kommentar til kap 6 Ansvar og roller

Slik det står: Barnehageeierne skal vektlegge ansattes faglige og pedagogiske vurderinger i sin styring står det på s. 17

Vi er enige i vektlegging av kompetanse og kunnskap i barnehagen når det gjelder pedagogiske vurderinger, men vil igjen framheve barnehagelærerens pedagogiske kunnskap som det spesielle

i denne sammenheng. Barnehagelærernes kompetanse og kunnskap kan skjules i formuleringer som vektlegger «ansatte» totalt sett. En ny Rammeplan har mulighet til å styrke profesjonen gjennom de formuleringer som blir valgt.

Elaine Munthe
dekan

Jorunn Melberg
prodekan for undervisning

Saksbehandler: Aslaug Margareth Lunde, tlf.: 51 83 13 76

Godkjent elektronisk 18.01.2017